

AKTIVITA: UZAVŘENÍ ČESKÝCH VYSOKÝCH ŠKOL V ROCE 1939

ANOTACE:

Aktivita pracuje se svědectvími pamětníků ze sbírky *Paměť národa*. Zahrnuje události od demonstrací 28. října 1939 přes smrt Jana Opletala po uzavření vysokých škol 17. listopadu 1939. V průběhu aktivity se žáci nejen seznámí s okolnostmi, které vedly k uzavření vysokých škol, ale uvědomí si také specifika orální historie a naučí se pracovat s novým typem historického pramene.

DOPORUČENÝ VĚK:

14+

POMŮCKY:

- PRAMEN
- PRACOVNÍ LIST 1
- PRACOVNÍ LIST 2
- učebnice
- mobil či tablet s připojením k internetu

ÚKOLY:

1. Zeptejte se žáků, co se jim vybaví při vyslovení data 17. listopad. Odpovědi můžete zapisovat na tabuli. Pokud žáci přímo nezmíní 17. listopad 1939, na závěr brainstormingu je připravte na to, že se seznámí s novými událostmi, které se tohoto data odehrály.
2. Rozdejte žákům do dvojic vytištěná svědectví pamětníků – **PRAMEN**. Vyzvěte je, aby si všechna svědectví pečlivě prostudovali. (Případně mohou jednotlivá svědectví přečíst žáci v rolích pamětníků.)
3. Po uplynutí dostatečného množství času rozdejte do každé dvojice dvě otázky z předem rozstříhaných **PRACOVNÍCH LISTŮ** (jednu otázku z PRACOVNÍHO LISTU 1: Hledáme fakta a jednu otázku z PRACOVNÍHO LISTU 2: Interpretujeme, analyzujeme). Úkolem žáků je otázky s pomocí PRAMENE zodpovědět. Mohou si dělat poznámky.
4. Dvojice postupně seznámí své spolužáky se svými otázkami a odpověďmi. Ostatní žáci je případně mohou doplňovat či na jejich odpovědi reagovat. Pokud bude třeba, odpovědi korigujte.
5. Na závěr s žáky diskutujte o silných i slabých stránkách pamětnického svědectví jako historického pramene. Můžete se ptát např.: *Na co je třeba si při práci s osobním svědectvím dát pozor? Jaká je výhoda tohoto pramene oproti jiným, například písemným? Jaká je naopak jeho nevýhoda?*
6. Pokud zbyde čas, můžete si formou brainstormingu s žáky připomenout další státní svátky spojené s historickými událostmi.

AKTIVITA: UZAVŘENÍ ČESKÝCH VYSOKÝCH ŠKOL V ROCE 1939

PRAMEN

„To byl slavný 28. říjen, na rozích stáli lidé a prodávali trikolórky, červeno-modro-bílé, ty jsme si připínali. A byla to demonstrace, jakou jsem už nikdy předtím a nikdy potom neprožil – tichá. Neozval se jediný výkřik, neozvalo se jediné heslo, přitom Příkopy, Národní třída, Václavské náměstí a tady ty ulice boční, ty byly plné pochodujících, mlčících davů lidí.“

Josef Lesák

„Já jsem byl na Václaváku. Nosili jsme trikolory, hulákali zkrátka hlavně mladí. Teď se tam sjeli od té strany z Karlína, tam měli zřejmě kasárna, ti němečtí vojáci. To byli všechno nebo většinou SS a začali to tam brát. Začali sbírat lidi, kteří měli trikolory, a házeli je do aut a odváželi. Samozřejmě, jak jsme to viděli, tak já jsem se stáhl do Krakovské. A zaslechl jsem střelbu. To tam střelili toho našeho studenta do břicha.“

Jan Pavlíček

„To jsme šli po ulici třeba takoví čtyři študáci a najednou jsme si stoupli a začali jsme si zpívat Kde domov můj. Najednou se přihrnul dav a celej ten dav zpíval Kde domov můj. No, a to byl vlastně důsledek toho, že ten Opletal byl při tom v té Žitné ulici prakticky zastřelenej. A to byla náhoda, že oni do toho začali střílet a mezi nima byl ten Opletal, ten na to doplatil a pak se to vystupňovalo při tom pohřbu.“

Stanislav Kaska

„Tak jsme se z koleje s kolegy okolo třetí vypravili do ulic. To už bylo rušno. Když jsme tam po té třetí přišli, tak Václavák už byl plný lidí. Protestovalo se proti Němcům, volali jsme: ‚Ať žije Československá republika, ať žije prezident Beneš.‘ Také se volalo ‚Ať žije Stalin,‘ protože bylo říkáno, že jenom Sovětský svaz se nám v roce 1938 chystal pomoci. Bylo to velmi dramatické a emotivní. Já to tehdy prožíval skutečně velmi a pamatuju si, jak to byla povzbuzující událost. Být v tom davu a volat ta hesla proti nacistům, proti okupantům...“

Ladislav Bem

„Tehdy jsem chodil do jídelny do Strakovy akademie. Tam jsem se dozvěděl, že bude pohřeb studenta Opletala. Konal se ráno 15. listopadu. Sešlo se nás tam několik tisíc. Když jeho rakev odvezli na Moravu, tak se celý ten ohromný dav rozhodl, že se půjde na demonstraci proti okupaci do města. To Němce překvapilo, poněvadž neměli dost informací. Snažila se nás zadržet česká policie, která si ale počínala opatrně, takže neměli šanci ten obrovský průvod zastavit.“

Josef Andrýs

„Na Švehlově koleji na Vinohradech byl přepad hned v noci, bydlel tam jako student otec mé snachy. S namířenými kulometry zakázali, aby se kdokoli díval na nádvoří, a vyzvali studenty mladší dvaceti let, aby vystoupili. A on si říkal, co horšího se mi teď může stát, než že mě zastřelí, tak vystoupil. A oni tyhle dvacetileté propustili a ostatní transportovali do koncentračního tábora.“

Vlasta Macková

„Naše zatčení bylo velice jednoduché. Bylo nějak po půlnoci. Ozvalo se od dveří bouchání, tak jsme ještě s kamarádem, to byl pokoj pro dva, vstali a byli jsme vyděšení, protože tam stáli němečtí vojáci v plné zbroji. Nahnali nás dolů, kde už byli kolejáči nashromáždění.“

Eduard Kuhn

„Vyjdu se umývat a už se tam objevili Němci a už nás hnali z pokojů ven. Ještě před tím, než jsem já šel do té koupelny, tak kamarád, s kterým jsem byl v divadle večer před tím, tak ze dvora na mě křičel: ‚Vás všechny odvezou do koncentráku!‘ Už se to roztroubilo, protože to už bylo těch devět kluků popravených.“

Jan Pavlíček

„V ostatních kolejích řádili Němci strašně. Já jsem měl bratrance na Masarykově koleji, kterou přepadli v noci, všichni studenti museli na chodbu tak, jak byli v pyžamech, potom je nahnali do nákladních aut. To bylo prosím v listopadu! Byla zima i sněh už byl! Odvezli je do Ruzyně, kde je z těch aut vyklopili, a tam se všichni studenti klepali zimou a čekali věci příští. Můj bratranec mezi nimi.“

Jiří Bořucký

„A potom přišel 17. listopad. To jsme se tenkrát ráno probudili a vstávali jsme jako normálně. Mezi studenty se začalo šuškat, že přišli gestapáci a nějaké dva kluky z naší koleje sebrali. Šli jsme na přednášky a už cestou jsme slyšeli, že se něco mele. Přednášky byly nedostupné, všechny ústavy byly blokovány německými vojáky, měli před vchodem stráž, která nikoho nepustila dovnitř. Mezi studenty se rozkřiklo, že se v noci vybíraly koleje, že dokonce nějaké studenty zastřelili. Byli jsme v rozpacích a nevěděli co dál, až se začaly vylepovat červené plakáty, na kterých bylo napsáno, že vzhledem k tomu, že tady studenti dělali demonstraci, bylo rozhodnuto vysoké školy uzavřít. Někteří studenti byli odvezeni do koncentračních táborů a sedm studentů bylo zastřeleno. Plakáty vylepovali po celé Praze, teprve potom jsme se dověděli, že byly vybrány všechny pražské koleje až na tu naši.“

Jiří Bořucký

„Jednoho dne, když jsem se šel přihlásit na termín státnice, jsem procházel kolem filozofické fakulty a viděl jsem tam ozbrojené jednotky SS a u právnické fakulty to už vypadalo příliš podezřele. Jen jsem si mohl přecíst, že vysoké školy jsou uzavřeny na tři roky, a jména devíti popravených. Musím však říct, že první bezprostřední reakce byla: ‚Výborně, nemusím se už učit!‘“

Mojmír Konečný

„Když nám vláda toto povolení dala, tak jsme v československé zahraniční armádě založili Ústřední svaz československého studentstva a kontaktovali britskou studentskou organizaci, abychom je informovali, co se u nás vlastně děje, protože o nás ostatní svět vůbec nic nevěděl, za války se informace z jedné strany na druhou dostávají jen velmi těžko. Informace o tom, jak Němci v Československu zasahují proti studentům, pro ně byla úplně nová. Slíbili nám veškerou pomoc. Chtěli jsme uspořádat v Londýně velkou demonstraci, pomocí níž jsme chtěli upozornit svobodný svět na perzekuce a brutální zásahy proti československým studentům. Během přípravy demonstrace jsme se shodli na tom, že by bylo vhodné navrhnout tento den za Mezinárodní den studentstva.“

Karel Macháček

„Co je důležité, že se po našem zatčení a odvezení do lágru na nás nezapomnělo. Nezapomněli nejenom rodiče, ale taky národní odboj, a to byli naši kolegové, kteří utekli, dostali se do zahraniční armády, vytvořili v Londýně ústřední svaz studentstva a za dva roky nato už ve spojení s britskými, americkými a jinými študáky svolali 17. listopad mezinárodním studentským dnem.“

Jiří Zapletal

Zdroj: Paměť národa

AKTIVITA: UZAVŘENÍ ČESKÝCH VYSOKÝCH ŠKOL V ROCE 1939

PRACOVNÍ LIST 1: Hledáme fakta

Co se stalo 28. října 1939 v Praze?

>> ----- <<

Co se stalo 15. listopadu 1939 v Praze?

>> ----- <<

Co se stalo v noci z 16. na 17. listopadu 1939?

>> ----- <<

Data uvedená ve svědectvích zanepte na časovou osu, uveďte k nim základní fakta.

>> ----- <<

Co se ze svědectví dozvíme o Janu Opletalovi?

>> ----- <<

Vypátrejte, jaké byly další osudy studentů po uzavření vysokých škol. Můžete použít učebnici nebo internet.

>> ----- <<

Vyznačte v textu pasáže, které jsou ověřitelné, a které nikoli.

>> ----- <<

Za jakých okolností došlo k ustavení Mezinárodního dne studentstva?

AKTIVITA: UZAVŘENÍ ČESKÝCH VYSOKÝCH ŠKOL V ROCE 1939

PRACOVNÍ LIST 2: Interpretujeme, analyzujeme

V čem se výpovědi pamětníků shodují?

>> ----- <<

Vyhledejte ve svědectvích pasáže, které si odporují.

>> ----- <<

Vyberte pasáže, ve kterých pamětníci vysvětlují důvody svého jednání.

>> ----- <<

Vyhledejte svědectví, které pochází z druhé ruky (je zprostředkované).

>> ----- <<

Vyhledejte ve svědectvích pasáže, ve kterých pamětníci popisují své pocity.

>> ----- <<

S pomocí tabletu či mobilu s připojením na internet prověřte věrohodnost zdroje, ze kterého svědectví pochází.

>> ----- <<

Porovnejte svědectví pamětníků s odpovídajícím textem v učebnici. V čem se liší?

>> ----- <<

Objasněte souvislost mezi 17. listopadem roku 1939 a 17. listopadem 1989.